

Munkakörülmények az Európai Unióban

Munkaidő és a munka intenzitása

Összefoglaló

Bevezető

Az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound) a negyedik *Európai Munkakörülmény-felmérést* (EWCS) 2005-ben végezte el, amely az Európai Unió foglalkoztatáspolitikájában előkelő helyet elfoglaló témaköröket tárgyal. A felmérés átfogó célja, hogy áttekintést biztosítson a munkakörülmények állapotáról Európa-szerte, valamint az, hogy megjelölje a munkaerőt és a munka minőségét befolyásoló változások kiterjedését és típusát. A 2005. évi felmérést követően az Eurofound részletesen elemezte az EU-ban fennálló munkakörülményekkel kapcsolatos fő témákban tett megállapításokat.

Az egyik feltárt témakör a munkaidő, a munka intenzitása és a társadalomra, munka intenzitása és társadalomra valamint a munkaerőpiac egészére gyakorolt hatása volt. A kutatás a munka intenzitásának természetét, illetve azt vizsgálta, hogy ezt hogyan lehet mérni. Az eredmények azt mutatták, hogy a munka intenzitása és a rossz munkakörülmények közt szoros a kapcsolat, fizikai és pszichológiai értelemben is.

Szakpolitikai összefüggések

A munkaidő egy évek óta visszatérő kérdés az EU foglalkoztatáspolitikájában, és ellentmondásosnak bizonyul a munkaidőről szóló irányelvként ismert, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 2003/88/EK irányelv javasolt felülvizsgálatának tekintetében. 2008 decemberében az Európai Parlament elutasította az irányelvről szóló közös álláspont elfogadását, amelyet a tagállamok alakítottak ki 2008 júniusában több évi tárgyalási holtpon után.

Gyakran elhangzik, hogy a globalizáció és a lisszaboni stratégia céljai, a versenyképesség és a gazdasági növekedés gyorsította fel a munka intenzitásának növekedését. Az 1990-es évek folyamán az Európai Munkakörülmény-felmérés meggyőző bizonyítékot szolgáltatott a munka intenzitásának növekedésére EU-szerte, és kevés jel utalt az intenzitás csökkenésére vagy akár a növekedés lassulására az új évezred elején. A nagymértékű munkaintenzitás alááshatja a munka fenntarthatóságát és szembe helyezkedik az EU magas munkaminőségi és foglalkoztatottsági politikai törekvével.

A munkaintenzitás csökkentése meghatározott csoportok számára segítené az EU 18. számú foglalkoztatási iránymutatása céljának elérését: "Az idősök aktivitásának támogatása, beleértve a megfelelő munkakörülményeket, a jobb foglalkozás-egészségügyi állapotot, valamint a munkavállalás megfelelő ösztönzését és a korai nyugdíjba vonulás hátráltatását."

Korábbi kutatások hangsúlyozták a magas intenzitás hatásai csökkentésének módjait, mint például az autonómia és a szociális támogatás növelése a munkában.

Fő megállapítások

A munka intenzitása

Különböző tanulmányok és különböző érdekelt felek másféleképpen határozzák meg a munkaintenzitást. Néhány megállapítás azonban egybehangzó és nem függ attól, hogy az intenzitást hogyan mérik. Ezek szerint a nagymértékű munkaintenzitás hatalmas költségekkel jár a munkahelyi biztonság és egészségvédelem szempontjából. Szoros kapcsolat van a munkaintenzitás és a rossz fizikai és pszichológiai munkakörülmények között.

Mindazonáltal azok, akik képesek megbirkózni nagymértékű munkaintenzitással, jobb kilátásokkal számolhatnak a karrierjük terén. Néhány munkavállaló ráadásul érdekesnek, illetve hálásnak találhatja az intenzív munkát. Másrészt azonban a gyors munkatempó nem tartható fent hosszú távon, és a minősítések is csorbát szenvedhetnek, hiszen a munkavállalók nem tudnak részt venni a képzéseken.

Úgy tűnik, hogy az intenzitás fokozása nem jár az állandóan keményen dolgozók növekvő arányával, inkább úgy néz ki, hogy leginkább az összetett és instabil szervezeteknél elengedhetetlen az intenzív munka legalább az idő egy részében. Azok a szervezetek, amelyeknek nagyon intenzív munkára (amely ebből kifolyólag nagyon veszélyes lehet a munkavállalók egy részére, ha nem mindegyikükre) van szükségük nem tekinthetőek optimálisnak. A munkaintenzitás észlelt hatása függ az egyéb munkajellemzőktől, mint például a munka önállósága és a szociális támogatás, azonban a nagymértékű munkaintenzitás kiegyensúlyozhatatlan.

Európában az alacsonyabb munkaintenzitás felé mutató hajtóerő vagy irányultság bizonyítéka nem figyelhető meg egyértelműen. Az intenzitás az új vezetési módszereket és új információs és kommunikációs technológiákat használó új szervezeti formákhoz kapcsolható.

Munkaidő

A jelentésből kiderül, hogy a munkaidő szorosan összefügg a nemi hovatartozással, az országgal és foglalkozással. Minden EU tagállamra jellemző, hogy a nők kevesebb munkaórát dolgoznak a férfiaknál, a különbség azonban erősen váltakozó, különösen nagy eltéréssel azokban az országokban, ahol a részmunkaidő nagymértékben elterjedt a nők körében. Nagy különbségek vannak a hosszú munkaidő tekintetében is az országok és a foglalkozások között.

A munkaidő alatti autonómia változásának szintje foglalkozási csoportonként eltérő. A hosszú munkaidő vagy a társadalmi élet szempontjából kedvezőtlen munkaórák hatással vannak a munkával töltött idő és a magánélet egyensúlyára, és ezt a hatást a munkaidő autonómiája csak kismértékben enyhíti. A hosszú munkaidő és a részmunkaidő egyaránt negatív hatással vannak a munkakörülményekre.

A jelentés külön elemzést nyújt az egyéni vállalkozókról, akik az EU 25 munkaerejének 16%-át képviselik. Nálunk jellemzőbb a hosszú munkaidő és a társadalmi élet szempontjából kedvezőtlen munkaórák, viszont az ingázási idő rövidebb, mint a munkavállalóknál. Általánosságban az alkalmazottakkal rendelkező munkavállalói tapasztalattal rendelkező egyéni vállalkozók munkaintenzitása magasabb, mint az alkalmazottaké, míg az alkalmazottal nem rendelkezőkének alacsonyabb a munkaintenzitása.

A tanulmány létrehoz egy megterhelő munkaszervezési indexet és, ezt ötvözve egy innovatív munkaszervezési indexszel a tagállamokat öt csoportba osztja.

Szakpolitikai mutatók

- A munkaintenzitás negatív hatásainak csökkentése érdekében, a rosszul tervezett és rosszul működő szervezeteket bővíteni és fejleszteni kell. Ösztönzőkre van szükség ahhoz, hogy a vállalatokat a legjobb gyakorlatok elfogadására sarkallják ezzel kapcsolatban.
- Szükség van olyan megfelelő eszközök kifejlesztésére, amelyekkel a munkaintenzitás, a munkaminőség, és a szerveztek makro szintű termelékenységének értékelését és figyelemmel kísérését el lehet végezni.

- A hosszú munkaidő szorosan kapcsolódik a rossz munkakörülményekhez. A megállapítások azt mutatják, hogy különösen igaz ez akkor, amikor a munkaidő meghaladja a 48 órát. A heti 45-48 órás munkaidőhöz szintén problematikus munkakörülmények kapcsolódnak. Nagy különbségek vannak a tagállamok között a hosszú munkaidő és a nemek közötti rés tekintetében is. Ez arra utal, hogy a jogi, intézményi és kulturális összefüggések számítanak, és lehetséges a túlhajtott emberek arányának csökkentése. Egy ilyen lépés megtétele javítaná a munkakörülményeket és egyenlőbb esélyeket tenne lehetővé a nemek között.
- A részmunkaidő ösztönzése nem megfelelő eszköz a munkakörülmények javítására. A nagyon rövid munkaidő nem jár különösen jó munkakörülményekkel. Összegezve, a részmunkaidőben dolgozók rossz pszichológiai munkakörülményekkel, korlátozott szociális-gazdasági integrációval és a karrier lehetőségek hiányával szembesülnek.
- A munkahelyi balesetek vagy foglalkozási megbetegedések lehetősége valamivel alacsonyabb, ha a munkatempó külső kereslettől függ. Modern szervezeteknél a legtöbb munkavállaló munkája külső kereslettől függ. A jövőbeni Európai Munkakörülmény-felmérésekbe hasznos lehet az ezzel a témával kapcsolatos további kérdések bevezetése.
- Annak a lehetősége, hogy az Európai Munkakörülmény-felmérés pozitívan járul hozzá hasznos mutatók kialakításához, a „koordináció nyílt módszere” és az „Integrált iránymutatók a növekedésről és a foglalkoztatásról” EU elvek összefüggésében, messze túlmutat a megterhelő munkamutató kifejlesztésének kérdésén. A munka minősége és a foglalkoztatás az EU foglalkoztatási politikájának központi kérdései, és egy hasznos jövőbeli gyakorlat lehetne egy, a szakpolitikai tájékoztatásra alkalmas általánosabb munkaminőség mutató kifejlesztése lehetőségeinek kialakításához.

További információ

A „Working conditions in the European Union: Working time and work intensity” című jelentés elérhető a következő címen:

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0927.htm>

Az Európai Munkakörülmény-felméréssel kapcsolatos adatokat, jelentéseket, másodlagos elemzéseket az Európai Munkakörülmények Megfigyelőközpontja weboldalán találhatunk: <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/>.

Sophia MacGoris, információs összekötő
smg@eurofound.europa.eu